

ODGOJNE VRIJEDNOSTI U OVISNIČKIM KOMUNAMA

KATARINA LASIĆ¹

SAŽETAK

U radu su predstavljani rezultati istraživanja odgojnih vrijednosti u ovisničkim komunama. Istraživanje je provedeno u Međugorju, u zajednici „Milosrdni otac“, 2011. godine. Navedenim istraživanjem saznali smo koje su vrijednosti zastupljene unutar komune kao i to da su molitva i rad unutar komune vrlo efikasni i pohvalni načini preko kojih dolazi do iznenađujućih rezultata. Rezultata koji „izgublenu“ osobu vraćaju na pravi put, put života. Također su bitni i programi prevencije koji se provode da ne bi došlo do ovisnosti. U tom pravcu bi trebalo krenuti ka poboljšanju našeg društva, društva bez opijata, zdravom društvu.

Ključne riječi: *odgojne vrijednosti, prevencija, komuna, droga, resocijalizacija.*

UVOD

Određen broj ljudi dođe do velike prekretnice u svom životu, negativne prekretnice. Živeći normalnim životom svakog prosječnog čovjeka, dolazi do jedne faze u životu gdje ne znate kako dalje. Traži se bijeg od problema, bijeg od onoga što ne mogu riješiti. Jedini izlaz pronalazi se u opuštanju s prijateljima, ali i tu najčešće dolazi do prvog kontakta s opijatima. Pod pritiskom života, mladi čovjek zbog svoje nesigurnosti „pada“ pod utjecaj „prijatelja – manipulatora“. Taj manipulator koristi nesigurnost mlade osobe, njeno gubljenje identiteta, onog svoga „JA“ i privlači ga određenim opijatom kao „probaj, ovo će riješiti sve tvoje probleme“ ili „od ovoga će ti biti puno bolje, svi tvoji problemi će nestati“. I naravno, onaj tko jednom proba postaje stalni konzument opijata. Mnogi mladi ne vide kako polako upadaju u mrežu koju im pletu opojna sredstva. Tako malo, po malo nesvjesno su postali ovisnici. Ovisnost je usud života, kako kaže jedan autor. Društvo bi trebalo poraditi na prevenciji ovisnosti. Što poduzeti da ne bi došlo do ovisnosti?

1. OVISNOST

Sve je više mladih osoba s problemom ovisnosti. To je bolest koja pogađa sve društvene slojeve, sve društvene zajednice i sve zemlje. Predstavlja jedan od glavnih socijalno-zdravstvenih problema današnje civilizacije. Najčešća sredstva ovisnosti su: droga, alkohol, nikotin, lijekovi, internet, kladenje...

„Ovisnost kao bolest se definira kao psihičko, a katkad i fizičko stanje svijesti koje nastaje zbog međuodnosa živog organizma i (višeokratnog uzimanja) psihoaktivne tvari, a karakterizirano je ponašanjem i drugim duševnim procesima, koji uvijek uključuju unutarnju prisudu (znak gubitka kontrole zbog neodoljive žudnje) da se unatoč svjesnosti o prisutnim štetnim posljedicama (zdravstvenim, socijalnim i drugim), nastavi s povremenim ili redovitim uzimanjem tvari da bi se doživjeli ugodni učinci ili izbjegla patnja zbog sustezanja. Tolerancija može, ali ne mora biti prisutna. Osoba može biti ovisna o više psihoaktivnih tvari odjednom.“ (12; 19).

Ovisnost možemo podijeliti na:

1. **PSIHIČKA OVISNOST**-stanje kada sredstvo ovisnosti izaziva „osjećaj zadovoljstva i psihički nagon za povremenim ili trajnim uzimanjem, kako bi se izazvalo zadovoljstvo ili otklonila nelagoda“

2. FIZIČKA OVISNOST-jest prilagodba organizma na sredstvo ovisnosti koja se očituje izrazitim skupom tjelesnih simptoma koji nastupe ako se sredstvo ovisnosti ne uzme.

Većina mladih ovisnika potječe iz obitelji s narušenom strukturom i obitelji u kojima se konzumiraju legalizirane droge, alkohol, nikotin... Samim tim dobivaju slobodu korištenja legalnih droga unutar obitelji.

Prema (4; 253) ovisništvo postaje patnja jer čovjeku oduzima moć raspolaganja slobodom, ovisnik ostaje zarobljen unutar svojega tijela. Doživljava grižnju savjesti jer je na neki način za užitak prodao svoju slobodu. Nema više osjećaja slobode, postaje teret drugima oko sebe, razara život i ne vidi da tone i tone sve dublje u ponor tame koju nudi velika "moć" opojnih sredstava preko kojih postaješ ovisnik.

1.1 OVISNOST O DROGI

„Droge su vrlo različite kemijske tvari prirodnog ili umjetnog podrijetla, zapravo vrsta otrova psihoaktivnog djelovanja, koje se ako se uzima određeno vrijeme mogu dovesti do stupnja ovisnosti.“ (12; 29) .

Prema (12; 31) droge se obično dijele u tri potkategorije koje djeluju na središnji živčani sustav, odnosno mozak:

1. PSIHODEPRESORI ili sredstva umirujućeg, uspavljujućeg djelovanja (opijati heroin, morfin, kodein, metadon, alkohol, različite tablete za umirenje) .
2. PSIHOSTIMULATORI-sredstva koja pobuđuju (stimuliraju) mozak (amfetamin, kokain, nikotin...) .
3. HALUCINOGENI-sredstva koja iskrivljuju opažanja i doživljavanje stvarnosti (LSD, meskalin, psilocibin, sjemenke bunike...) .

Danas se konzumiranje droge poima kao bijeg od stvarnosti. U najvećem broju slučajeva početno uzimanje droge događa se s problemima u procesu odrastanja u adolescentskoj krizi. To znači da se početak konzumiranja poklapa sa početkom sazrijevanja. Frustriranost, društvena nesigurnost, znatiželja, mladenačke skupine... sve to dovodi do prvog pokušaja konzumiranja droge. Uz nagovor društva „hajde probaj bit će ti bolje“, „osjećat ćeš se kao da si osvojio cijeli svijet“, „probaj samo jednom“... sve to dovodi do početne faze stvaranja ovisnosti. Ne razmišljajući o posljedicama, probaš jednom, „pa ću samo još jednom“ i tako svaki put kada se droga ponudi mladoj osobi, stvara se ovisnik.

Biti ovisnik znači ne biti više zdrav. Dok je ranije ovisnik mogao raditi, razmišljati, osjećati, spavati, odlučivati, normalno funkcionirati, sada kada se „navučee“ toga više nema. Postaje ovisan, osjeća unutarnje nezadovoljstvo i jedini spas pronalazi u još jednoj dozi. Tako će pod svaku cijenu nabaviti još jednu dozu, pa SAMO još jednu i tako unedogled.

Kako piše (6; 88) brojna istraživanja pokazuju da većina „navučениh“ na drogu priznaje kako su počeli s eksperimentiranjem zbog znatiželje, (bijeg od stvarnosti ili besmislenosti života-dosade) , pritisak grupe, „idem probati nešto novo“ ili „đira“ u kojem je ovisnost postala stil života. Indikativna je izjava bivše ovisnice da joj je odgovaralo što su je na Peristilu u Splitu zvali „kraljicom heroina“ jer je sa 13. bila najmlađa ovisnica. Izgleda, što si mlađi ovisnik, to sve misliš da si veća „faca u društvu“. Na kraju čitav život narkomana se svodi na dva doživljaja-kratkoročne ugone i dugotrajnom mučenju.

2. PREVENCIJA

Prevenција ovisnosti - čovjek može biti ovisan gotovo o bilo čemu – televiziji, čokoladi, igrama na sreću, Internetu, kupovini. . . No kada se govori o ovisnostima, ipak se najčešće misli na ovisnosti o psihoaktivnim sredstvima – na duhan, alkohol te psihoaktivne droge. Kako je eksperimentiranje kao dio neizbježnih izazova u tijeku odrastanja karakteristika najburnijeg razdoblja ljudskog života – adolescencije. Teško je pronaći pravi model u odnosu na preventivno djelovanje. Zloupotreba droga izravno ili neizravno može pogoditi svakoga od nas.

2. 1. OBITELJ-PRVI ČIMBENIK PREVENTIVNOG DJELOVANJA

Mnogi su roditelji šokirani kada spoznaju da im je dijete ovisnik. Uvjereni su da se to u njihovoj obitelji ne može dogoditi, propuštaju uočiti ključni trenutak kada se najviše može učiniti. Ali prava roditeljska prevencija droge započinje mnogo, mnogo ranije. Od prvog djetetova plača, jer već tada počinje izgrađivanje odnosa istinskog povjerenja. Atmosfera povjerenja u obitelji i dobar roditeljski uzor ponašanja najbolja je prevencija.

Djecu ne možemo izolirati od drugih kako bi ih poštedjeli zala. Ali svakodnevni razgovori, sloboda govora u obitelji, bezuvjetna ljubav, osjećaj sigurnosti, održavanje obiteljske ravnoteže, sve to može pridonijeti preventivnom djelovanju. Dobra prevencija zlouporabe droga prije svega odgoj, a najvažniju ulogu u odgoju imaju roditelji.

2. 2 ŠKOLA

Škola kao odgojno-obrazovna ustanova također je dobra prevencija zlouporabe droge. Sa svojim stručnim resursom može ojačati preventivno djelovanje, preventivni utjecaj dajući djeci dovoljno informacija o svim štetnim posljedicama i rizicima po njihov razvoj, odrastanje, zdravlje, ekonomski status, socijalni položaj, kojima se izlažu ukoliko započnu i nastave sa rizičnim (ovisničkim) stilom življenja. Škola koja previše zahtjeva, ograničava i očekuje, gdje su mladi stavljani kao objekti samo pogoršava kvalitetu života, potičući ih kroz školski neuspjeh na „skretanje“ u loše i rizično društvo. Dok škola gdje postoji briga o djeci, gdje je organizacija slobodnog vremena kreativno koncipirana, gdje su organizirana razna natjecanja, gdje učenik može pokazati svoje kvalitete i sposobnosti, učiti kroz igru, gdje nema onih „strogih i mrzovoljnih“ nastavnika... samo potiče zdrav i kvalitetan život učenika. Zajedničkom suradnjom roditelja i škole mislim da se može vrlo uspješno spriječiti zlouporaba droga.

2. 3 DRUŠTVO (OKOLINA)

Mladi najviše informacija o drogi dobiju putem medija (najčešće internet) i prijatelja, gdje su informacije netočne i većinom se iz konteksta izvlače samo dijelovi koji podržavaju konzumaciju droge. Čovjek se u društvu izgrađuje kao društveno biće. Poimanje morala, ljubavi i drugih vrijednosti u „svijetu zlouporabe droga“ ima sasvim druga obilježja i postoje „druga pravila igre“. Osim roditelja i škole preventivnom u velikom broju slučajeva može djelovati društvo. Mladi bi trebali paziti s kim se druže i na koji način se odvija to druženje. Jer većina ovisnika konzumaciju opojnih sredstava počela je iz znatiželje i na nagovor društva. Znači, vršnjaci su ti koji su negativan utjecaj na mladu osobu, a onaj koji proba jednom taj i nastavi dalje. Zatim vjerske institucije uvelike mogu pridonijeti sprječavanju zlouporabe droge. Župnik u jednom mjestu svojim položajem može privući mlade da svoje slobodno vrijeme koriste drugačije, na drugi način. Da svoje slobodno vrijeme koriste za pozitivne stvari kao npr. održavanje radionica za mlade ili neka predavanja gdje bi se obradile one teme koje mlade danas najviše muče, zatim organizacija ranih tribina, razne sekcije, volontiranje, itd... Zatim policija kao državna institucija može npr. Po školama održati predavanja na kojima bi mlade mogli upoznati sa negativnim utjecajem droge, kako se počinje sa konzumacijom, kako se završava ako se ne spriječi na vrijeme, koje su to vrste droga, ...Osnivanje Centra za prevenciju ovisnosti također može biti od velike važnosti da se spriječi to da se uništi jedan mladi život. To je mjesto gdje jedan ovisnik može potražiti pomoć.

Zlouporaba droga može izravno ili neizravno pogoditi svakoga od nas. Teško je naći pravi model u odnosu na preventivno djelovanje. Treba uvažavati međusobnu suradnju što roditelja, škole, društva (vjerske institucije, policija, razne udruge) ... kako bi se u nekoj mjeri spriječila zlouporaba droga. Svakodnevna informiranost i edukacija, kako mladih tako i roditelja, nastavnika, društva može biti „moćno“ oružje u borbi protiv droge.

3. ODGOJNE VRIJEDNOSTI U OVISNIČKIM KOMUNAMA

Vrijednosti su pokretački i regulacijski čin odgoja! (Mougniotte)

Čovjek svoje vrijednosti stječe odgojem, a tom odgoju najviše doprinose roditelji. Roditeljstvo se smatra osnovnom vrijednošću prema kojoj su usmjerena odgojna nastojanja u osmišljavanju ljudskog života. Stoga je odgoj vrijednosna kategorija u kojoj se osim obrazovnih dobara, usvajaju odgojne vrijednosti. Učenje o vrijednostima pridonosi izgradnji karaktera koji je povezan i sa motivima, vrijednostima, stavovima i interesima.

„Vrijednosti su poželjna dobra, nešto za čim se teži, u čemu se nalazi radost, svoje zadovoljstvo, usrećenje, punina i samoostvarenje. Ono što čovjeka usrećuje, izgrađuje i oplemenjuje“. (3; 125) .

Usvajanje vrijednosti u životu mladih ljudi od velike je važnosti za njihovo odrastanje, stjecanje identiteta i cjelokupno ponašanje kao odgovornih i prosocijalno usmjerenih osoba. Imajući u vidu osnovne funkcije vrijednosti kroz standarde ponašanja, možemo ih promatrajući pojedince smatrati odgovornima za regulaciju funkcioniranja cjelokupne zajednice.

Vrijednosti kod čovjeka imaju kognitivnu, emocionalnu i motivacijsku sastavnicu pa je proces stjecanje vrijednosti važan i za pojedinca i za društvo. One se mogu razlikovati unutar jednog društva ili kulture, ali svaka osoba odgojem i obrazovanjem stječe sustav vrijednosti tijekom svog razvitka od rođenja. Vrijednosti ostvaruju nove mogućnosti, čežnje, nešto za čim čovjek teži, one pokreću na ostvarenje. Kada govorimo o vrijednostima možemo govoriti o tome „kako biti čovjek?“, jer preko vrijednosti zapravo očitujemo bit čovjeka. Vrijednosti postoje kao sposobnosti, potrebe, želje, interesi...One u stvarnosti postoje ako ih čovjek ostvaruje u određenim situacijama. Vrijednosti su nam date i zadane samo je bitno koliko čovjek „drži“ do svojih vrijednosti.

Prema (10; 160) područje odgojnih vrijednosti obuhvaća:

1. ČOVJEČNOST-to je prva i temeljna ljudska vrijednost, kao i glavna svrha odgojnih nastojanja. Za odgajanje u duhu čovječnosti važni su uljuđeni međuljudski odnosi na svim razinama i svim područjima.
2. SMISAO ZA OBITELJSKI ŽIVOT-jest dugotrajna zadaća, mora se osnivati na razvijanju i njegovanju plemenitih osjećaja, a najviše osjećaju ljubavi. Obitelj je društvena ustanova stoga su njene glavne zadaće njegovanje života, odgoj i razvoj djece.
3. SMISAO ZA DRUŠTVENI ŽIVOT-živeći u zajednici pojedinac prihvaća postupke i norme zajedničkog života. Radi se o izgrađivanju čovjeka kao društvenog bića, o pripremanju za kulturni život i čovjeka dostojan život u zajednici. U društveni život uključena su dva paralelna procesa-proces socijalizacije i proces personalizacije.
4. DOMOLJUBLJE-vezuje ga uz njegov narod i domovinu te potiče na dobra djela za njihovu dobrobit. Domoljubi su vezani za svoju domovinu.
5. RAZUMIJEVANJE MEĐU NARODIMA-Narod to lijepo i mudro kaže: „Tuđe poštuju, a svojim se diči“.
6. RAD I DUŽNOST-Rad je osnovna ljudska djelatnost, svojstvena samo čovjeku kao intelektualnom i moralnom biću. Rad je ljudska obaveza i jedna od univerzalnih, općeljudskih vrijednosti. To je područje u kojemu se razvija osjećaj dužnosti i odgovornosti.
7. MATERIJALNE I DUHOVNE VRIJEDNOSTI-U materijalne vrijednosti ubrajamo biološke, ekonomske ili vitalne vrijednosti potrebne za održavanje života. Dok su duhovne vrijednosti: spoznajne, etičke, odgojne, općekulturne, religijske. Simboliziraju ih istina, ljepota, dobrota, ljubav, pravda, svetost i druge općeljudske genetičke vrijednosti.

Odgoj je vrijednosna kategorija i stoga vrijednosne usmjerdbe moraju prožimati sva njegova nastojanja. Osim ovih najvažnijih navedenih područja odgojnih vrijednosti možemo nadodati još:

- HUMANOST-odlikuje velikodušnost, ljubav, rad na sebi i pomaganje drugima. „Humanizam znači briga o čovjeku, prijateljstvo među ljudima, solidarnost, povjerenje i poštivanje u međuljudskim odnosima, ljubav prema čovjeku, borba za ljudska prava, za oslobođenje osobnosti, za ljudsko dostojanstvo“. (11; 132) .

- PREODGOJ-to je težak i dugotrajan proces jer traži oblikovanje, uklanjanje već usvojenih navika, shvaćanja, pogleda. Polazi od stajališta da loše navike i osobine nisu čovjeku prirodene, nego su posljedica negativnih utjecaja i lošeg odgoja.
- STVARALAŠTVO-...je organizirani rad u kojem pojedinac samostalno ili pod vodstvom druge osobe razvija kao višestrana ličnost osposobljena za stvaralačko mišljenje, istraživanje, kreativnost, organizirani stvaralački proces i vrijednosni stvaralački čin, proizvod. (13; 63) .
- TOLERANCIJA-najčešće definiramo kao oblik ponašanja koji dopušta postojanje različitosti u nizu svakodnevnih navika i ponašanja, u stajalištima i svjetonazoru, izgledu, porijeklu, socijalnom statusu, obrazovanju, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti itd.

4. DVA SREDSTVA ODGOJA-MOLITVA I RAD

4.1 MOLITVA

Najbolji način komunikacije s Bogom jest molitva. Svaka tehnika molitve je dobra ako se čovjeka dovodi u dodir s Bogom. „*Molitva je most do Boga, susret s Bogom i ljudske riječi, povezivanje čovjekova i Božjeg duha, dolazak pacijenta liječniku, uzimanje božanskog lijeka za čovjekove patnje*“ (4; 327) .

Molitva je najsnažnije sredstvo za liječenje duhovne boli. Gotova svaka duhovna bolest nosi i neku dozu ovisnosti. Tako i većina ovisnika „pati“ od duhovne boli koju samo molitvom može izliječiti. Isus kaže da onaj tko čini grijeh, postaje rob grijehu (usp. Iv 8, 34) . Često ovisnici počinju činiti nemoralna djela kako bi se domogli droge, alkohola ili drugih sredstava. Ovisnik gubi svoju slobodu, razara si život, pati jer nije normalan čovjek, postaje teret prije svega sebi pa i drugima i jednostavno ne vidi da propada u vlastiti ponor. Dolaskom u terapijsku zajednicu pokušava ponovno pronaći sebe kroz molitvu i kroz rad. Molitva je pored rada najjače sredstvo ponovnom povratku u život jednog ovisnika. Molitva i rad izgrađuju čovjeka, vraćaju mu u život one vrijednosti koje je izgubio za vrijeme konzumacije droge. Osoba koja konzumira drogu izgubi sve vrijednosti života. Tu više nema duhovnog života, izgubi se moralnost, poštovanje, gubiš sebe, svoje „ja“, odgovornost, toleranciju... Obnovom duhovnog života a koji se obnavlja molitvom i preobraćenjem, ovisnik ponovno uviđa pravi smisao života koji mu je dan. Vraća izgubljene vrijednosti, obnavlja se, postaje nova osoba. Molitva može biti usmena, zajednička, pojedinačna, molitva srcem, spontana molitva ili molitva šutnjom. Molitva je povezanost između Boga i čovjeka, ona je Božje milosrđe, snaga koju čovjek dobije od Boga.

Važan dio molitve jest Biblija. To je knjiga na čije se vrijednosno oblikovanje poziva najveća skupina ljudi na svijetu. Nema veće skupine koja bi se u svojoj ljestvici vrijednosti pozvala na isti temelj. U svojim različitim inačicama Bibliju čitaju, poučavaju i nastoje izvući pouke za svoj vrijednosni sustav i praktično življenje.

Biblija se može upotrijebiti za odgoj i njegovanje vlastitih vrijednosnih kategorija, bilo da su osobne ili zajedničke skupine kojima pripadamo. Iz toga razloga Biblija je bitna i u terapijskim zajednicama-komunama. U većini komuna dolaze osobe s različitim vjeroispovijestima tako da je Biblija kao univerzalna knjiga za sve. Odabirom raznih izreka, zgoda i likova čovjek može mnogo toga primijeniti u svom životu. Ona sadrži ljudska iskustva, kušnje kroz koje čovjek prolazi i može samo pridonijeti vrijednosnom sustavu čovjeka. Mnogo toga nam je rečeno kroz jednu priču, puno je poučnih stvari koje možemo primijeniti u našoj svakodnevici. Biblija nam može pomoći u razumijevanju drugih, u izgradnji sebe kao pojedinca, o tome kako biti bolja osoba, bolji čovjek...

Komune veliki značaj pridaju molitvi kao najsnažnijem sredstvu ponovnog vraćanja u život jednog ovisnika. Odlaskom na sv. Misu, čitanje Biblije, samostalna molitva, zajednička molitva, molitva krunice...sve je to jedna povezanost s Bogom. To je snaga koju mlada osoba treba i dobiva da bi krenula dalje u život, ispravljajući svoje grijeh iz prošlosti. Tu ponovno pronalazi sebe, shvaća

vrijednost života i počinje sve više cijeniti. Pored svih vrijednosti, molitva je uvijek na vrhu ljestvice kao najjače i najsnažnije sredstvo u rehabilitaciji ovisnika.

4. 2 RAD

Radna terapija u zajednicama jest sastavni dio termina i važan dio programa rehabilitacije ovisnika. Ima za cilj razvijanje tj. usvajanje radnih navika i razvijanje pozitivnih životnih stavova.

„Rad je prvenstveno Božji dar i blagoslov“. (2; 133) . Zbog toga on ima golemu odgojnu vrijednost:

1. stvaralačku-mi radom stvaramo i rad stvara nas
2. higijensku-daje nam zdravlje, snagu, radost, zadovoljstvo
3. ekonomsku-stvaranje dobara, zarada, bogatstvo, viši standard
4. kulturu-otkriće, izumi, industrija, tehnika, znanost, umjetnost
5. duhovnu-razvija duševne i duhovne sposobnosti, inteligenciju, znanje
6. profesionalnu-obrazuje, priprema za zvanje
7. društvenu-interakcija, suradnja, komunikacija
8. moralnu-rad i stega, marljivost, radišnost, rad za bližnjega, čuva od besposlice, gotovstva, krađe i sl.
9. religioznu-sustvaralac Božji, Isus radnik, zapovijed rada

Putem rada čovjek sebe izgrađuje, usvaja radnu naviku i prihvaća rad kao ljudsku dužnost. Rad je područje u kojem se razvija osjećaj dužnosti i odgovornosti. Rad kao sredstvo odgoja pomaže čovjeku da usvaja znanja, razvije sposobnosti, stječe radna iskustva, utječe na moralni i duhovni razvitak. Zbog toga je rad bitan u terapijskim zajednicama da bi ovisnici ponovno uspostavili vezu sa radom, koju su izgubili u konzumaciji opojnih sredstava. Kod većine ovisnika je prisutno dokoličarenje i lagodan način života tako da se smisao rada „izgubio“.

Prema (11; 137) rad i moral su oduvijek bili bliski. U radu su nastali prvi moralni odnosi, suradnja, potpomaganje, prijateljstvo, smisao za zajednički rad i rad kao takav doprinosi izgradnji čovjekove osobnosti. Odnos pojedinca prema radu, radnim zadacima danas je jedno od temeljnih mjera čovjekove moralnosti.

Odgojno djelovanje u radu odlikuje se od razvoja pozitivnih stavova i odnosa prema radu do formiranja pozitivnih svojstava osobnosti i karaktera. Bez rada nema ljudskog života. Na njemu se osniva opstanak ljudske zajednice.

„Kroz povijest se pojavljuju dva pristupa radu- pesimistički i optimistički pristup. Pesimistički pristup prikazuje rad kao otuđenu djelatnost, kao „carstvo nužnosti“ gdje je rad iscrpljujuća djelatnost. Dok optimistički pristup shvaća rad kao vrijednost „po sebi“. Sam rad je naporan, ali zadovoljstvo dolazi kao posljedica dokazivanja pojedinca u procesu rada“. (5; 22) .

Kao što piše (10; 172) bitna čovjekova određenja jesu rad, aktivnost i stvaralaštvo. Bez njih ne bi bilo ljudskog razvoja. One pretpostavljaju ljudske aktivnosti i stalni razvitak te usavršavanje, kao i traženje kulture rada, a ona se ostvaruje u procesu radnog odgoja u kojem odgajanci stječu potrebna znanja i navike za aktivno djelovanje. Radni odgoj simbolizira stvaralaštvo kao temeljna odgojna vrijednost.

Iz ovoga vidimo bitnost rada u komunama. Treba probuditi u svakoj osobi ovaj optimistički pristup gdje je rad jedno od čovjekovih životnih vrijednosti. Rad je vrijednost jer samim tim pomaže u izgradnji čovjekove osobnosti, razvoju individualnosti i samom zadovoljstvu koje čovjek osjeća u radu.

5. PRISTUPI LIJEČENJA OVISNIKA/RESOCIJALIZACIJA OVISNIKA

Postoji par pristupa liječenju ovisnika a to su bolničko liječenje, centri za prevenciju ovisnosti te terapijske zajednice-komune. U centrima za prevenciju ovisnika osim uz dnevnu terapiju metadona i

heptanona, nudi se i psihoterapija i razgovori sa stručnim osobama. Uz stalnu posjećenost centru velike su mogućnosti za izlječenje ovisnika al sve ovisi od osobe do osobe. U ovom radu govoriti ćemo o terapijskim zajednicama-komunama kao posebnom pristupu liječenja.

Resocijalizacija jesu projekti kojima je cilj osposobiti rehabilitiranog ovisnika za samostalnu brigu o sebi i drugima, za kvalitetno funkcioniranje u društvenoj zajednici (školovanje, zapošljavanje, osmišljavanje slobodnog vremena, briga za budućnost...). Najbitniji čimbenik resocijalizacije jest taj da se rehabilitiranoj osobi pronađe određeni vid zaposlenja i stručno osposobljavanje za određeno zanimanje, kako bi se što bolje uklopili u sredinu u koju se vraćaju.

Kako navodi (7; 134) od velike važnost je resocijalizacijska faza jer se bivši ovisnici vraćaju u „vanjski svijet“ i vrlo je važno dati im siguran posao. Jer kroz posao osjećaju tu neku dozu sigurnosti, odgovornosti, želju i volju osjećati se korisno i krenuti u novi život. Toga su svjesni svi u terapijskim zajednicama, nevladine udruge, bolnički liječnici i drugi stručnjaci u radu s ovisnicima.

Mi kao zajednica, društvo u kojemu živimo moramo im pomoći i suosjećati se sa njima i njihovim problemom, i prihvatiti taj problem kao naš. Ovisnost o drogi također je povezana sa krađom, nasiljem, zatvorima i drugim oblicima agresije usmjerene prema drugima, stoga bi trebalo javnost senzibilizirati za projekt resocijalizacije ovisnika. Ovisnici se vrlo često nakon završenog programa ne mogu uklopiti u društvenu sredinu zbog mnogih razloga a jedan od njih možda i najveći jest društveno mnijenje o problemu ovisnosti o drogi. Društvo bivšeg ovisnika marginalizira, stigmatizira i isključuje iz radne sredine. U projektu resocijalizacije bi trebali biti uključeni i sami ovisnici kako bi mogli ponovno ostvariti svoje socijalne i obiteljske uloge. Pomoć različitih vidova udruženja ne bi trebala biti samo u održavanju apstinencije, nego i u edukaciji i savjetovanju uz ostvarenje različitih prava bitnih za proces resocijalizacije kao što su: izobrazba, prekvalifikacija zaposlenje, uključivanje u različite kulturne, športske i edukativne aktivnosti. Svakako preduvjet uspješnoj provedbi procesa resocijalizacije jest izgradnja različitih institucija za liječenje ovisnika, centara za prevenciju kao i terapijske zajednice. Resocijalizacija ovisnika bi trebala započeti u završnoj fazi boravka u zajednici i kontinuirano nastaviti nakon povratka s liječenja. Ovisniku koji je završio s rehabilitacijom potrebna je intenzivna psiho-socijalna podrška kako bi što prije pronašao zaposlenje, dovršio školovanje i aktivno se uključio u zajednicu.

„Povratak u život članovi terapijskih zajednica mogu ostvariti samo ako prestanu biti stigmatizirani i mi im konkretno pomognemo u stručnom prekvalificiranju, usavršavanju, dokvalifikaciji, nastavku obrazovanja, stručnoj pomoći u odgoju njihove djece i nalaženju zaposlenja. Svojim ispovijedima oni će naći pravi put do ozdravljenja samo ako uvide da nisu sami, ili „otok“ od koga smo svi mi tako udaljeni. Uostalom, tko od nas ima pravo „baciti kamen“ na njih i kazati vi „ste obilježeni“, a mi „smo čisti?“ (7; 130)

6. TERAPIJSKE ZAJEDNICE - KOMUNE

„Terapijske zajednice su posebno organizirani rehabilitacijski sustavi u koje se ovisnici smještaju na dulje vrijeme (od jedne do četiri godine) . Često su organizirane u okviru humanitarnih, religioznih i drugih nevladinih organizacija. To bi trebali biti organizirani i dobro strukturirani sustavi, s vrlo jasnim pravilima kućnog reda“ (12; 123) .

Program u terapijskim zajednicama je usmjeren na razvijanje zajedništva i razumijevanju sebe i drugih, kao i na usvajanje pozitivnih životnih vrijednosti. Osoba u terapijskoj zajednici treba razviti samospoznaju kako bi bila spremna promijeniti svoj način života odnosno uspostaviti apstinenciju i pobijediti ovisnost.

„Jedan od ponuđenih terapijskih programa koji nemaju financijsku potporu države, program je liječenja u najvećem broju komunama. Program rada u komunama odnosno terapijskim zajednicama ima nekoliko faza, a jedna od njih (zajednička) boravak u „kući“ zatvorenog tipa... Upravo dugotrajnost boravka u terapijskoj zajednici i odvojenost od ovisničkog miljea, olakšava stabilizaciju apstinencije, a

jasna struktura: rad, red, pravila i dnevni ritam kroz dulje vrijeme, omogućuje korisnicima da dosegnu dublje i poželjne promjene svog ponašanja“ (7; 134) .

Terapijska zajednica jest privremena zajednica života i rada terapeuta i korisnika ali i metoda rada. U zajednici se pružaju usluge smještaja, psihosocijalne rehabilitacije, radne navike i društvenog uključivanja radi osnaživanja ovisnika kao i samostalna briga o sebi i drugima. Svaka terapijska zajednica ima definiran i strukturiran program zasnovan na načelima hijerarhije, povlastica i ograničenja kao i aktivnog sudjelovanja korisnika u programu.

6. 1. ZAJEDNICA „MILOSRDNI OTAC“

Zajednica „Milosrdni Otac“ osnovana je u ožujku 1999. godine na inicijativu dr. fra. Slavka Barbarića. Od prvih dana postojanja zajednica djeluje kao projekt franjevačkog reda s ciljem zbrinjavanja ljudi koji su bili izgubljeni i razočarani svojim životom. Osim toga, zajednica je prihvaćala i momke koji su bili odbačeni od drugih zajednica, što im je dalo smjernice u daljnjem razvoju programa zajednice. S vremenom su prihvaćani momci prvenstveno ovisnici o drogi, a potom i ostale moderne ovisnosti (Internet, mobitel, alkohol, kocka...) . Na taj način se razvila potreba da zajednica napravi i vlastiti program terapije i rehabilitacije, a koji se temelji na molitvi i radu. Tako da se od početnih nekoliko članova danas zajednica zbrinjava 70-tak momaka. Veći broj momaka uvjetovalo je i veći broj kuća poput kuće u Kiseljaku i kuće u Sloveniji. Svakodnevno o momcima skrbi stručni tim od pet članova koji čine upravitelj zajednice i voditelji zajednica. Cjelokupan program zajednice podređen je mladićima kako bi što lakše prebrodili krize i postale osobe koje će koristiti i sebi i društvu kada izađu iz zajednice, što je dovoljno jamstvo kvalitete programa rada. Stručno i besprijeorno zalaganje stručnog tima, kao i želja samog ovisnika za promjenom načina života u kojem nema mjesta drogi, kombinacija je uspješne rehabilitacije mnogih koji pronadu program zajednice „Milosrdni Otac“.

7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja jest ispitivanje i analiziranje stavova i mišljenja korisnika Zajednice „Milosrdni Otac“ o odgojnim vrijednostima koje se ostvaruju unutar Zajednice.

Cilj istraživanja je otkriti koje su to odgojne vrijednosti najviše zastupljene, te na koji način se to ostvaruje.

Zadatci istraživanja:

1. Istražiti koliko vremena treba proći da bi se osoba odlučila na liječenje.
2. Istražiti kakav je odnos voditelja i korisnika Zajednice.
3. Istražiti koliko si zastupljene odgojne vrijednosti.
4. Istražiti koliko rad i molitva pozitivno utječu na korisnike
5. Utvrditi koliko je korisnik spreman na život bez opijata.

Hipoteze istraživanja - pretpostavlja se:

- H1: Potreban je dugi niz godina da se osoba odluči potražiti pomoć.
- H2: Odnos voditelja i korisnika je korektan, suradnički odnos.
- H3: Odgojne vrijednosti su vrlo dobro zastupljene.
- H4: Rad i molitva kao sredstva odgojnih vrijednosti pozitivno utječu na korisnike.
- H5: Dužinom programa i kvalitetom rada, korisnik je spreman živjeti život bez opijata.

Metode istraživanja – U istraživanju su se koristile dvije metode, deskriptivna i survey metoda. Pošto se deskriptivnom metodom opisuju pojave u odgoju i obrazovanju, koristeći se ovom metodom htjeli smo shvatiti značaj odgojnih vrijednosti u ovisničkim komunama, koje su to vrijednosti koje najviše doprinose preodgoju šticećenika, te koje je njihovo mišljenje o odgojnim vrijednostima koje se provode u zajednici. Dok je survey metoda pogodna za ispitivanje stavova, mišljenja, ...Služeći se ovom metodom zanimalo nas je da li su šticećenici zadovoljni s tim koje se vrijednosti ponovno usađuju u njihov život ili bi nešto mijenjali.

Tehnike istraživanja - Tehnika je poseban postupak koji se rabi u određenoj fazi istraživanja. U ovom istraživanju, kao tehniku prikupljanja podataka koristila sam anketiranje. „Anketiranje je postupak u kojem anketirani pismeno odgovaraju na pitanja koja se odnose na činjenice koje su im poznate ili na pitanja u svezi s njihovim osobnim mišljenjem.“ (8; 89)

Instrument prikupljanja podataka je anketni list. Anketnim listom se naziva instrument anketiranja. Sinonimi su mu anketni upitnik, kestionor. Sadrži zaglavlje s uvodom i uputama kojemu slijede pitanja. U ovom istraživanju, anketni list je imao zaglavlje s uputama, te 22 pitanja o mišljenju korisnika Zajednice o odgojnim vrijednostima. Pitanja koja sam koristila u anketnom listu su kombiniranog tipa.

Uzorak ispitanika u istraživanju - Uzorak ispitanika o odgojnim vrijednostima činilo je 20 korisnika Zajednice „Milosrdni Otac“ u Međugorju. Korisnici su ispitani o odgojnim vrijednostima koje se provode unutar Zajednice, kakav je odnos s voditeljima, koliko rad i molitva utječu na njih.

Tablica 1. Rezultati istraživanja

1. Godine ispitanika	25 – 29. godina 50%	30 – 35. godina 35%	35 – 40. godina 10 %	41 – 45. godina 5 %
2. Razlog početka konzumiranja opojnih sredstava	Znatiželja 50 %	Bijeg od problema 30 %	Nešto drugo 20 %	-
3. Vrsta obavljanja posla prije dolaska u zajednicu	Privatni sektor 55 %	Društveni sektor 25 %	Slobodno zanimanje 10 %	Ništa od navedenog 10 %
4. Vremenska ovisnost o opojnom sredstvu	Do 1. godine 10 %	1 – 5. godina 5 %	5 – 10. godina 55 %	10 i više godina 10 %
5. Tko vas je potaknuo na dolazak u zajednicu?	Član obitelji 65 %	Prijatelj/ica 20 %	Svećenik 5 %	Netko drugi? 10 %
6. Kakva je vaša obiteljska struktura?	Oba roditelja 50 %	Samo majka 45 %	Samo otac /	Bez roditelja 5 %
7. Koliko već boravite u zajednici?	6. mj. do 1. Godine 40 %	1 – 2. godine 15 %	2 - 3. godine 20 %	Tri godine i više 10 %
8. Kakav je vas odnos prema voditelju zajednice?	Dobar/ vrlo dobar 30%	odličan 15 %	Loš /	Korektan 50 %
9. Vaš odnos prema kućnom redu?	Poštujem ga 80 %	Kršim ga /	Djelomično ga poštujem 15 %	Često ga kršim 5 %
10. Koji vam je najvažniji oblik odnosa s bogom?	Misa 35 %	Samostalna molitva 35 %	Zajednička molitva 10 %	Sve zajedno 25 %
11. Kakav je vas odnos prema radu?	Rad bez prisile 25 %	Rad me izgrađuje 55 %	Rad je zadovoljstvo 20 %	Rad negativno utječe /
12. Kakav je Vaš odnos prema drugima u zajednici	Korektan 85 %	Ne podnosimo se /	Podnosimo se 15 %	
13. Da li se poštuje vjerska, nacionalna pripadnost unutar zajednice?	Da 100 %	Ne /	Ako ne, zašto? /	

14. Koliko ste se promijenili na duhovnoj razini?	Uopće se nisam promijenio 5 %	Promijenio sam se 60 %	U potpunosti sam se promijenio 35 %	
15. Kako provodite slobodno vrijeme?	Sport /	U druženju s ostalim članovima 80 %	Meditacija /	Nešto drugo? 20 %
16. Koliko odsustvo kontakta s obitelji utječe na vas?	Puno utječe 10 %	Ne utječe 25 %	Nedostaje mi obitelj 65 %	
17. Koliko ste se promijenili tijekom boravka u zajednici?	Promijenio sam se 50 %	U potpunosti sam se promijenio 25 %	Nisam se nikako promijenio /	U jednom djelu sam se promijenio 25 %
18. Da li se ponovno vraćate u sredinu u kojoj ste bili prije dolaska u zajednicu?	Da 20 %	Ne 25 %	Možda 50 %	U još goru 5 %
19. Koliko će vas sredina prihvatiti kao ravnopravne članove društva?	Prihvat će 40 %	Neće prihvatiti 15 %	Osuđivat će 35 %	To je njihov problem. 10 %

(Izvor: Istraživanje autora, 2011).

20. Osim molitve i rada, što je još najviše utjecalo na Vaš oporavak?

Na ovo pitanje kao i na još par drugih htjela sam iskrene odgovore ispitanika, tako da ću ovdje navesti samo nekoliko njihovih odgovora na ovo pitanje:

-„duhovni vođa, voditelj, ... pružili su mi ruku spasa, nisu pljuvali po meni i nisu me se stidjeli“.

-„disciplina i red“;

-„želja da se oporavim i dobro osjećam“ -„pravila Zajednice, disciplina i čvrstoća su ti koji su na mene utjecali. Komentiranje i čitanje Biblije je bilo bitno za pravilno razmišljanje“.

-„razgovor sa braćom“;

-„pronalazak mira, tjelesnog i duhovnog“;

21. Po Vama koje su to vrijednosti koje su ponovno vraćene u Vaš život, a bile su izgubljene u vremenu kada ste konzumirali opojna sredstva?

Navest ću neke od odgovora ispitanika:

-„moralne vrijednosti, iskrenost, odnos prema radu“;

-„odnos prema ljudima i samom sebi“;

-„prije svega osjećaj zajedništva i prije svega osjećaj da negdje pripadaš“;

-„ponovno mi se vratila volja za životom, poštujem bitne stvari kao što su obitelj, vjera, drugi ljudi...“;

-„red, rad i disciplina“;

-„poniznost, razboritost, strpljenje, upornost, požrtvovanost“;

-„iskrenost, poštovanje, poniznost, nisam više egoist“;

22. Koju funkciju ima „Anđeo čuvar“?

Navest ću neke od odgovora ispitanika:

-„da uvede novog momka u Zajednicu, da mu objasni pravila, da mu pomaže u svemu, da komunicira, da dijeli iskustva stečena u Zajednici“;

-„da u svakom trenutku i u svakom slučaju pazi na mladog momka i pomogne mu da shvati zašto je dobro za njega da ostane u Zajednici“;

-„anđeo čuvar uvodi u pravila življenja Zajednice“;

-„ima funkciju da uvede momka u pravila zajednice, da mu pomogne da prođe sve krize i da budu skupa 24 sata“;

-„razgovara i daje savjete mladom momku i pomaže mu da ostane i prihvati Zajednicu“

ZAKLJUČAK

U ovisničkim komunama su smještene osobe koje su kroz život krenule putem ovisnosti. Kroz taj put ovisnosti prošli su sve i svašta i na kraju dotakli „dno dna“. Pomoć su potražili u ovisničkim komunama, zajednicama gdje su prihvatili pravila i način rada Zajednice. Tu se osjećaju prihvaćeno, svi su jednaki, nitko ih ne osuđuje, tu je njihovo utočište. Bitno je da se za vrijeme boravka u zajednici razvija osjećaj zajedništva, potpore, sklapanja prijateljstava, tolerancije, pomaganja jednih drugima. Voditelji bi trebali biti ti koji će „odigrati“ važnu ulogu u preodgoju korisnika Zajednice. Poseban način se pridaje duhovnom vođi, koji svojim primjerima, porukama korisnicima pokazuje novi pogled u budućnost.

U ovom radu, pisala sam o odgojnim vrijednostima u ovisničkim komunama, načinu na koji se ostvaruje taj preodgoj korisnika, i kako se osoba ponovno izgrađuje kroz rad i molitvu kao najbitnije čimbenike u radu s ovisnicima. Voditelji svojom stručnošću odabiru najbolje načine i oblike uspješnog liječenja ovisnika. Svatko je osoba za sebe, stoga i svaki korisnik unutar zajednice je poseban. Stoga voditelj zbog njegove individualnosti mora razumjeti njegove sposobnosti i mogućnosti i na najbolji način omogućiti mu postizanje što boljih rezultata.

U Zajednici „Milosrdni Otac“ u Međugorju korisnici su imali mogućosti za ponovnu izgradnju sebe u jednu kvalitetnu osobu sa puno vrlina, jake snage za borbu dalju kroz život. Osjetili su ponovno što znači živjeti. Rad i molitva uvelike su pridonijeli tomu. Kroz rad su se izgrađivali kako fizički tako i psihički ali je prevagnula duhovna razina u svemu tome. Jačali su svoju vjeru i u njoj pronašli NADU.

U istraživačkom dijelu ovog rada, prikupila sam podatke o stavovima i mišljenju korisnika o promjenama koje su se dogodile unutar njih samih, ali i oko njih. Prema istraživanju odgojne vrijednosti unutar zajednice se vrlo dobro ostvaruju. Molitva i rad su postali sredstva odgojnih vrijednosti na kojima se sve temelji i od njih sve počinje. Pozitivno utječu na svakog korisnika. Slobodno vrijeme bi trebalo biti kreativnije organizirano. Boravak i življenje unutar Zajednice pridonose međusobnoj toleranciji, sklapanju prijateljstava, humanosti, ravnopravnosti... Odnos s voditeljima je korektan, suradnički i mislim da takav i treba biti.

Činjenica je da su nakon završenog tretmana i rehabilitacije u terapijskim zajednicama ovi mladi ljudi na putu promjena u svom životu učinili mnogo, te je vrijeme da se svatko od nas zapita što smo mi zapravo učinili da promijenimo stigmu koja ih prati i prihvatimo ih kao ravnopravne članove društva.

LITERATURA

1. Bastašić, Z. (1995), *Pubertet i adolescencija*, Educa, Zagreb.
2. Bezić, Ž. (1996), *Zašto i kako odgajati?*, Plamen, Đakovo.
3. Bezić, Ž. (1996), *Biti čovjek. Ali kako?*, U pravi trenutak, Đakovo.
4. Ivančić, T. (2010), *Dijagnoza duše i hagioterapija*, V. izdanje, Teovizija, Zagreb.
5. Miliša, Z. (1999), *Odgojne vrijednosti rada*, Književni krug, Split.
6. Miliša, Z. ; Tolić, M. ; Vertovšek, N. (2009), *Mediji i mladi-Prevenција ovisnosti o medijskoj manipulaciji*, Sveučilišna knjižara, Zagreb.
7. Mrkonjić, A. ; Miliša, Z. i suradnici (2005), *Sociopedagoške teme*, Digital Point, Rijeka.
8. Mužić, V. (2004), *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*, II. izdanje, Educa, Zagreb.
9. Mužić, V. (1986), *Metodologija pedagoškog istraživanja*, VI. izdanje, Svjetlost, OOUR zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo.
10. Vukasović, A. (1999), *Obitelj-vrelo i nositeljica života*, II. dopunjeno izdanje, Hrvatski katolički zbor „MI“, Zagreb.
11. Vukasović, A. (2001), *Pedagogija*, VII. izdanje, Hrvatski katolički zbor „MI“, Zagreb.
12. Sakoman, S. (2009), *Školski programi prevencije ovisnosti*, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb.
13. Stevanović, M. (2000), *Obiteljska pedagogija*, Tonimir, Varaždinske toplice.

KATARINA LASIĆ

EDUCATIONAL VALUE IN THE COMMUNES OF ADDICTS

SUMMARY

The paper presents some results of research into the addictive educational values communes. Research was conducted in Medjugorje, in the community "Merciful Father" 2011. year. Aforementioned research, we learned that the values represented within the commune and that the prayer and work within the commune are very effective and appreciative of ways of coming to some surprising results. Results that the "lost" person back onto the right path, the path of life. You are important and prevention programs that are implemented to avoid addiction. In this direction it should go towards improving our society, a society without drugs, healthy society.

Key words: *educational value, prevention, communes, drugs, resocialization.*